

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Ани Димова Златева
относно дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен

„Доктор“

на тема:

„ПРОИЗХОД И ПРИЕМСТВЕНОСТ НА НЕЕЗИКОВИТЕ СИМВОЛИ: ПРИЛОЖЕНИЕ
НА ДРЕВНИ ТЕХНИКИ ЗА ТЕКСТИЛЕН ПЕЧАТ И БАГРЕНЕ В БЪЛГАРИЯ И КИТАЙ“

В професионално направление 8. 2. Изобразително изкуство,

Докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“

На Сие Сиаона

Научен ръководител: Доц. д-р Динка Жорова Якимова-Касабова

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Представените материали по процедурата включват документи за зачисляване и отчисляване в докторантура, дисертационен труд, автореферат, списък с публикации и справка за научните и научно-приложните приноси на докторанта. Комплектът отговаря напълно на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на правилниците на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство (АМТИИ) „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив. Темата на дисертацията и структурата на изследването напълно съответстват на обявената докторска програма.

2. Кратки биографични данни за докторанта Докторант Сие Сиаона провежда своето обучение в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, към Факултет „Изобразителни изкуства“, катедра „Дизайн“. Тя има изразени научни и творчески интереси в сферата на графичния дизайн и приложните изкуства, което проличава от академичната ѝ насоченост и изследователската ѝ работа.

3. Актуалност на тематиката Темата на дисертационния труд е изключително актуална в съвременните условия на глобализация, когато бързата мода оказва хомогенизиращо влияние върху глобалното изграждане на модата и дизайна на облекло. Изследването е фокусирано върху необходимостта от запазване, превод и реактивиране на традиционните неезикови символи – по-конкретно орнаментите от българската традиционна шевица и древното китайско изкуство за багрение чрез връзване „джаран“ на етническата група Бай. Трудът успешно отговаря на нуждата от противодействие срещу хомогенизацията чрез творческо интегриране на етническите орнаменти в съвременния моден дизайн.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели Избраните изследователски методи са напълно целесъобразни и логически обвързани със спецификата на обекта. Докторантът прилага:

- Комплексен метод на литературно изследване за изграждане на теоретичната база.
- Метод на полеви изследвания, включващ дългогодишни теренни проучвания в Пловдивския регион в България и автономната префектура Дали в провинция Юннан, Китай.
- Метод на сравнително изследване за паралелен анализ на орнаменталните системи на двете култури. Основната изследователска парадигма уместно стъпва върху семиотичната теория на Чарлз Морис, обхващаща измеренията на синтактика, семантика и прагматика.

5. Оценка на дисертационния труд Дисертационният труд демонстрира отлично познаване на проблема, като структурата е строго академична и включва увод, шест глави, заключение и библиография.

Дисертационният труд изследва произхода, семантиката и съвременното приложение на традиционните етнически орнаменти в България и Китай, разглеждани като сложни нелингвистични символни системи. Използвайки семиотичната теория на Чарлз Морис, който прави сравнителен анализ между българската народна шевица и китайската техника за багрене джаран, характерна за етноса Бай. Текстът проследява историческата еволюция на тези мотиви от древни магически знаци до съвременни инструменти за културна идентичност, противопоставящи се на глобалната модна хомогенизация. Проучването предлага методологическа рамка за дизайнерска трансформация, чрез която античните символи се деконструират и интегрират в модерното облекло. Взаимодействието между форма, значение и прагматика е представено като жизненоважен път за опазване на колективната памет и устойчивото развитие на традиционните занаяти. Крайната цел е превръщането на традицията в актуален дизайнерски език, който успешно комуникира националното наследство в глобален контекст.

Дисертационният труд е структуриран строго академично и логически последователно, като обхваща увод, пет основни глави, заключение, приложения и библиография. Авторът изгражда плавен преход от историко-културния контекст към строгия семиотичен анализ и завършва с конкретни научно-приложни модели за съвременния дизайн.

- **В Първа глава („Увод“)** докторантът поставя актуалния проблем за хомогенизиращото влияние на глобализацията и бързата мода, като извежда необходимостта от реактивиране на традиционните етнически орнаменти като носители на културна идентичност. Ясно са дефинирани изследователският обект (българската традиционна шевица и древното китайско изкуство за багрене „джаран“ на етноса Бай), целите и методологията на изследването, базирана на семиотичната рамка.
- **Втора глава („Исторически произход на националните орнаменти в традиционните техники и занаяти“)** предлага дълбочинен исторически и етнографски преглед. От една страна е проследена еволюцията на българското народно облекло и орнаментика – от праисторическите магически знаци, през

културата на траки и славяни, до епохата на Българското възраждане, когато шевицата става носител на национална идентичност. От друга страна е анализиран произходът на облеклото и техниката за багрение чрез връзване на китайската народност Бай, локализирана около планината Цаншан и езерото Ърхай в Дали, като се проследяват етапите на развитие от неолита, през династиите Тан, Мин и Цин, до съвременните опити за културно възраждане.

- **Трета глава („Знак и семиотика“)** изгражда солидния теоретичен апарат на дисертацията. Докторантът прави задълбочен обзор на семиотичните концепции на Фердинанд дьо Сосюр и Чарлз Сандърс Пиърс, но обосновано избира за своя основна аналитична призма поведенческата семиотика на Чарлз Морис. Неговото триизмерно разделение – синтактика (формална структура), семантика (културно значение) и прагматика (социална употреба) – служи като главен методологичен инструмент за декодиране на орнаментите.
- **Четвърта глава („Интерпретация на националните орнаменти на двете страни от гледна точка на семиотиката“)** представлява същинската изследователска сърцевина на труда.
 - При анализа на **българската шевица** са разгледани ключови символи: растителни (Дървото на живота), зооморфни (костенурка, птици), геометрични (свастика, канатица, елбетица) и свещени (Богинята Майка). Доказано е убедително, че те не са просто декорация, а сложна система за телесна защита, израз на геометричен ред и кодирани концепции за живота, плодовитостта и земята. Обърнато е специално внимание на повторемостта на орнаментите като механизъм за предаване на колективната памет.
 - При анализа на **китайското изкуство „джаран“** са интерпретирани характерните флорални мотиви, животински символи (особено пеперуди), геометрични и религиозни знаци на етноса Бай. Разкрита е тяхната семантична връзка с природния пейзаж, тотемното почитане, философията за Ин и Ян и стремежа към хармоничен живот.
- **Пета глава („Използването на традиционни мотиви в съвременното облекло“)** има силен приложен характер. В нея се формулират конкретни принципи за транслация и методи за трансформация на древните символи (чрез създаване на връзка между формата на мотива и образа и определяне на основните форми). Целта е успешната реконструкция на символния им контекст в съвременната модна индустрия, така че те да бъдат преведени на езика на модерния дизайн, без да губят своята културна същност.
- **Шеста глава („Заключение и перспективи“)** обобщава изведените резултати и очертава пътищата за бъдещи изследвания, изтъквайки ролята на подобни трудове като своеобразен „символен речник“ за задълбочаване на културния диалог между България и Китай.

Като цяло дисертационният труд демонстрира високо ниво на академична зрялост, отлична работа с източници и способност за боравене със сложен интердисциплинарен (изкуствоведски, исторически и семиотичен) инструментариум.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд Формулираните приноси в разработката са ясни, добре обосновани и имат съществено значение както в теоретичен, така и в приложен аспект.

- **Теоретични приноси:**

- Систематично е изградена сравнително-семиотична аналитична рамка за български и китайски текстилни орнаменти.
- Изяснен е динамичният механизъм за генериране на смисъл на традиционните орнаменти като „функциониращи символни системи“ и е създаден модел за интерпретация на невербалните символи с фокус върху културната памет.

- **Научно-приложни приноси:**

- Предложена е систематична методология за трансформиране на традиционните орнаменти в езика на съвременния дизайн на облеклото (чрез извличане на образ, картографиране на формата и определяне на основната форма).
- Създадена е практическа рамка за творческата трансформация на традиционните занаяти в съвременната модна индустрия.

Свързаните с дисертацията публикации отразяват акуратно изследователската работа. Представени са три публикации: една в сборника „Пролетни научни четения 2024“ и две в „Пролетни научни четения 2025“ (издателство на АМТИИ - Пловдив), разглеждащи художествения и символичен анализ на техниката „джаран“ и Батик.

7. Критични бележки и препоръки

Не намирам съществени пропуски, които да омаловажават достойнствата на труда. Препоръчвам на докторанта в бъдеще да продължи популяризирането на тази ценна сравнителна методология чрез публикации в международни реферирани издания, както и да реализира изведените теоретични модели в авторски колекции облекла за широко представяне.

8. Автореферат Авторефератът коректно и пълноценно отразява съдържанието, структурата, целите и основните резултати на дисертационния труд, но прави впечатление твърди големия му обем. В него ясно са очертани изследователските проблеми и постигнатите приноси, норедучирането на текста би повишило неговите достойнства.

9. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешните разпоредби на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив за придобиване на образователната и научна степен. Трудът е оригинално, задълбочено и интердисциплинарно научно изследване със значими теоретични и научно-приложни приноси.

Въз основа на гореизложеното, давам своето **положително становище** и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на **Сие Сиаона** образователната и научна степен **„доктор“** по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“.

Дата: 06.09.2026 г.

Град: Пловдив, България

Изготвил становището:.....

(проф. д-р Ани Златева)